

finnsk film

„I det internationale lys ser man stilbrudene, hjælpeløsheden, manglen på smag og hele den tunge finskhed.“ Således skrev en finsk kritiker i „Chaplin 61“ for knapt fire år siden, og noget lignende følte man som dansker, da Filmmuseet præsenterede seks danske film i to weekender midt i oktober. Men samtidig kom man til at tænke på, at udlændinge sikkert er præget af samme blaserthed over for dansk film som den lige-gladhed, dansk presse og museumspublikum ved sin negligeren udviste over for disse finske film. Der var ganske vist heller ikke gjort meget reklame for arrangementet, men alligevel.

De fleste af filmene fortjente trods deres mangler at blive set for deres egen skyld og desuden for den proportionssans, de kunne give os. Hvis den meget omtalte forårshøst af danske film blev præsenteret på samme måde i Helsingfors, ville den næppe vække større opmærksomhed. Og dog måske. For Finland er jo så meget mere isoleret (og følgelig provinsiel i omverdensens øjne) både geografisk og sprogligt. Finsk er ikke engang et indo-europæisk sprog og står os derfor lige så fjernt som japansk. Dette må på flere måder gøre finnerne mere ensomme som nation end os, og det er sikkert medvirkende til, at hverken festivalledelser eller andre hører om deres film.

Et fælles præg ved de seks film var en åben og ærlig vilje til at skildre den grå hverdagsagtige virkelighed uden at indlægge store dramatiske begivenheder og undtagelsesmennesker. Alle filmene foregik i nutiden, kun én var bygget på en roman, resten på originalmanuskripter. Det er tilsyneladende kun den ældre generation, folk som Matti Kassila („Skördemånad“, vist af Filmmuseet i 1957) og Edwin Laine (Väinö Linna-filmatiseringen „Den ukendte soldat“), som giver sig af med at bearbejde berømte, litterære værker.

Der er jo imidlertid den fare ved de moderne handlingløse film, at de så let bliver kedelige og triste. Gysere, westerns, krigsfilm osv. har nu engang en umiddelbar underholdningskraft, og det ville være uudholdeligt, om vi helt skulle undvære den gode, mere eller mindre konstruerede hi-

storie. Den opløsning af de klassiske fortælleformer, som bl. a. Godard har fremkaldt, giver ligesom den abstrakte malerkunst bedre adgang for dilettanter og fidusmagere.

„Les Siffleurs“ („Vislarna“) fra 1964 af Eino Ruutsalo var netop sådan et stykke simili, en billig imitation af de tidlige nouvelle vague-film. Den foregik blandt unge skuespillere i Paris og var en søvndyssende monoton skildring af deres orkesløse tilværelse. De drev rundt i byen, sad på fortovsrestauranter, talte om jobs og kopulerede. Glidende kameraføring on location og korte scener med Pascale Petit, Jean-Claude Brialy og Jean-Louis Trintignant. Aldeles ligegyldig, men symptomatisk.

Jörn Donner er en anden af disse modernister, der har misbrugt den moderne og frit springende fortællemåde. „Svart på Vitt“ fra 1967 er hans femte spillefilm, den første i farver, den første finske. Det nøgne handlingsskelet kan lede tanken hen på „Silkehud“, for så vidt som det er en historie om en pæn familiefader, der pludselig en dag indleder et forhold til en ung pige og ikke kan løsrive sig, mens hun er mindre engageret. Truffaut skildrede præcist og konkret utroskabens maskineri og førte handlingen frem til en konsekvent og dramatisk slutning – og det var fantastisk underholdende. Donner derimod er abstrakt (fremmedgørelse i overflodssamfundet), mon-dæn (kolde farveorgier), usnuvel (rituel erotik) og udramatisk. Filmen virker smart og uvedkommende, og Donner selv er stift marionetagtig i rollen som ægtemanden. Men adskillige engelske kritikere går ind for den; således gav Tom Milne o. a. den to stjerner i „Monthly Film Bulletin“.

Den betydeligste yngre instruktør synes at være Risto Jarva. Både hans „Lyckospelet“ og „En arbejters dagbog“ havde noget uforløst og krampagtigt over sig, men de var dog begge seværdige. I „Lyckospelet“ fra 1965 følger man en journalist, en lidt svag og usikker person, der har en kort affære med en mannequin, mens hans faste veninde er bortrejst. Både miljøbeskrivelsen og personerne virker ægte og levende, men helheden er noget løs, og der er lidt smart formlæg hist og her, bl. a. i en

maniereret udflygt til Sveaborg. Det ender med afsked mellem journalisten og mannequinen, og det er gjort med en vemodig følelse, som totalt mangler i Donners beslægtede slutning. „Lyckospelet“ regnedes af nogle for årets bedste finske film i 1965.

„En arbejters dagbog“ fra 1967 var programmets bedste film. En politisk skildring af sociale modsætninger via en individuel, psykologisk historie om et nygift ægtepar. Han er en 31-årig, politisk interesseret arbejder, mens hun kommer fra en storborgerlig familie. I gode flash-backs får vi et godt indtryk af det trauma, som både borgerkrigen i 1918 (nogle glimt på en TV-skærm) og Anden Verdenskrig har skabt i Finland. Alt det kender vi jo næsten intet til. Igen var miljøbeskrivelsen og de sociologiske elementer glimrende, mens personerne ikke altid levede, og der var noget tørt over filmen. Igen kneb det med at få en historie ud af det; filmen ender uforløst med parret dansende og toner over i stjernehimlen som litterært symbol for en universel forsoning mellem de elskende.

Filmmuseets programnoter anfører, at „Lyckospelet“ kan minde om Milos Formans film, mens „En arbejters dagbog“ synes mere inspireret af Olmis „De forlovede“. Jarva er imidlertid i høj grad præget af de svagheder, der nævnes i denne artikels indledning, men alligevel ser man gerne mere af ham.

„Hot Cat?“ fra 1967 af Erkkö Kivikoski handler også om de politiske skel og de sociale forhold i det åbenbart snæversynede Finland. En ung mand smides ud af skolen for noget så bagatelagtigt som offentlig fuldskab, og der er en glimrende scene med drengens ydmygt bedende håndværker-fader og den høfligt-glatte rektor, mens man skimter en Mannerheim-statue i baggrunden. Også kæft-trit-og-retning-lærernes diskussioner med de velmenende liberale er gode. Filmen glider over i en mindre vedkommende kærlighedshistorie mellem eleven og en lærerinde, spillet af den pragtfulde Maarita Mäkelä (som minder slående om den polske Barbara Lass). Hun ville kunne spille de fleste danske film-piger sønder og sammen. Slutningen er så åben og tilfældig, at det slet ikke er nogen slutning.

Endelig var der „En kotte under ryggen“ (kotte = kogle) fra 1966 af Mikko Niskanen, en charmerende bagatel om to unge par på telltur. Kameraet og hele stilen er det meste af tiden legende let og smidigt à la Forman. Det er mere levende og indtagende end Christoffer Bros „Farlig sommer“ og Jan Haldoffs „Livet er døds-kønt“. Men lystspiltenen kan ikke holde. Der kommer slemme Resnais/Lester-manerer og en storeslem forførelsesscene til svulmende klavermusik. Men alligevel var det programmets mest underholdende film, og den er i øvrigt solgt til over 30 lande, formodentlig på grund af de nøgenscener, som der for resten var rigeligt af i samtlige film. Det virkede næsten demonstrativt frisindet.

Ujævnhed over hele linien, men glimrende enkeltscener og ambitioner. „En arbejters dagbog“, som sikkert ingen turde lave i Danmark, så man gerne i f. eks. TV. Konklusionen er, at finsk film godt kan måle sig med dansk, men det siger måske heller ikke så forfærdelig meget.

Frederik G. Jungersen.